

**Programmabegroting
en
Financiële begroting
2017 – 2020**

INHOUDSOPGAVE

Bestuurlijke samenvatting	2
Leeswijzer	4
Deel 1 Beleidsbegroting	
Strategische kerntaken	
1. Strategische agenda	6
Beheersmatige kerntaken	
2. Overige beheersmatige kerntaken	12
Termijnggebonden taken	
3. Termijnggebonden taken (afbouwtaken)	14
Overig	
4. Overige uitgaven en inkomsten	16
Deel 2 Paragrafen	
1. Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	20
2. Paragraaf financiering	23
3. Bedrijfsvoering	25
Deel 3 Uiteenzetting financiële positie	
1. Recapitulatie per programma	28
2. Meerjarenraming 2017-2020	29
3. Algemene financiële beschouwing programmabegroting 2017	30
4. Formatieplan (inclusief toelichting)	33
5. Staat van geactiveerde kapitaaluitgaven	35
6. Staat van reserves en voorzieningen (inclusief toelichting)	37
7. Taakvelden	41
8. Verzamelstaat bijdrage per gemeente ongewijzigd beleid	43

Bestuurlijke samenvatting

Regio Achterhoek zet zich in voor het behoud van een economisch sterke en vitale regio die slim inspeelt op actuele maatschappelijk-economische uitdagingen, zoals de gevolgen van de demografische ontwikkelingen. Regio Achterhoek voert hiertoe een strategische agenda uit bestaande uit 5 taken, waarbij het zwaartepunt ligt bij de eerste taak.

1. Belangenbehartiging en benutten externe betrekkingen
2. Intergemeentelijke afstemming en betrekken gemeenteraden
3. Verbindingen leggen voor projecten
4. Organiseren inbreng in 3O-samenwerking
5. Detachering aan stuurgroep A2020

De Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek2020 is begin 2016 vastgesteld. Hij vormt de inhoudelijke basis voor de regionale samenwerking. De agenda geeft richting en prioriteiten aan voor de Achterhoekse lobby, investeringen en profilering. De Achterhoek heeft besloten Smart Industry als strategische focus te benoemen en zich te presenteren als SmartHub, dé regio met de 'Toekomst in de Maak'.

Met de programmabegroting bepalen de deelnemende gemeenten de beleidsprioriteiten en de financiële kaders voor de Regio. Op 31 maart 2016 is de kaderbrief voor de programmabegroting 2017 aan u toegezonden. In voorliggende programmabegroting treft u de inhoudelijke uitwerking aan. Deel I van de programmabegroting bevat de programma's voor de strategische kerntaken, de beheersmatige kerntaken en de termijngebonden taken. Deel II bevat de verplichte paragrafen en deel III de financiële begroting, waarin vanuit verschillende perspectieven een beeld wordt geschetst van de financiële positie.

Financiële uitkomsten 2017

Het algemeen bestuur heeft op 9 maart 2016 besloten tot het hanteren van het accres voor 2017 van -0,21%. Rekening houdend met autonome kostenstijgingen voor loonontwikkeling (2%) en prijsontwikkeling (0,5%) betekent dit een bezuinigingstaakstelling van € 31.000.

De taakstelling ad € 31.000 zal worden meegenomen in een nog te voeren discussie over de taken van de Regio medio 2016. In deze discussie zullen ook de financiële gevolgen van het uittreden van Montferland worden betrokken. Vooralsnog wordt er van uitgegaan dat de bijdrage van Montferland voor 2017 nog 100% zal bedragen, voor de jaren er na moeten nog afspraken gemaakt worden.

Het algemeen bestuur heeft op 9 december 2015 ingestemd met opnemen van de kosten (€ 14.000) van het Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers in de begroting 2017. Besloten is dat de inwonerbijdrage over dit deel van de begroting van toekomstige bezuiniging uitgesloten is.

	<i>Totaal</i>	<i>%</i>	<i>Per inw</i>
Bijdrage van de gemeenten 2016	1.310.873		4,40
Daling in verband met accres	<u>- 2.753</u>	- 0,21%	- <u>0,01</u>
Bijdrage van gemeenten 2017 bestaand beleid	1.308.120		4,39
Effect vanaf 2017 van reeds genomen besluit	<u>14.000</u>		<u>0,05</u>
Bijdrage van gemeenten 2017	1.322.120	0,86%	4,44

Bijdrage projecten 2017

De besluitvorming over de (inter)gemeentelijke deelname aan de projecten loopt via de portefeuillehoudersoverleggen, de colleges en indien nodig de raden. Projecten worden uitgevoerd in wisselende samenstelling, met een eigen financiering en organisatorische vormgeving.

Behandelprocedure

Volgens de vastgestelde planning dient de begroting in het algemeen bestuur van **13 juli** te worden vastgesteld. We stemmen onze planning & controlcyclus af op die van de gemeenten; derhalve stellen we de volgende procedure voor.

- 30 maart de kaderbrief inclusief financiële gevolgen wordt behandeld in de vergadering van het dagelijks bestuur. Direct daarop wordt de kaderbrief ter informatie verzonden aan de colleges en gemeenteraden van de deelnemende gemeenten.
- 20 april de programma's, verplichte paragrafen en bijlagen worden in de vergadering van het dagelijks bestuur behandeld. Direct daarop wordt het volledige boekwerk aan de deelnemende gemeenten verzonden ter behandeling in de raad.
- Mei/juni tot 29 juni mogelijkheid voor gemeenten om gemeentelijke standpunten over kaderbrief (financiële uitgangspunten) en programmabegroting (inhoud programma's) kenbaar te maken bij de Regio.
- 13 juli de vaststelling van de begroting in de vergadering van het algemeen bestuur.

De gemeenten worden verzocht om de zienswijze van de raad ten aanzien van de programmabegroting 2017 vóór **29 juni 2016** schriftelijk kenbaar te maken.

Doetinchem, 25 april 2016

Het Dagelijks Bestuur van de Regio Achterhoek

Leeswijzer

Deel I van de programmabegroting bevat de programma's voor de strategische kerntaken, de beheersmatige kerntaken en de termijngebonden taken. Deel II bevat de verplichte paragrafen en deel III de financiële begroting, waarin vanuit verschillende perspectieven een beeld wordt geschetst van de financiële positie.

In de programma's zijn de volgende rubrieken gehanteerd:

Inleiding:

In deze rubriek "wat willen we bereiken" wordt de strategische doelstelling kort beschreven en wordt ingegaan op de ontwikkelingen van buiten de organisatie, waarmee ook rekening moet worden gehouden.

Beleidskaders:

Deze rubriek "wat zijn onze beleidskaders?" kan niet los worden gezien van de volgende rubriek "wat gaan we doen?". Maatschappelijke ontwikkelingen, wijziging van wet- en regelgeving en praktische zaken kunnen aanleiding geven tot wijziging van beleid en/of nieuwe beleidsaccenten. Opname van deze rubriek beoogt het bestaande beleid niet uit het oog te verliezen. Het is een beknopte opsomming van nota's of regelgeving waarin het bestaande beleid is vastgelegd.

Beleidsaccenten:

Deze rubriek heeft als titel "Wat gaan we doen?". Voor de 5 taken van de Regio wordt een beknopte beschrijving van werkzaamheden weergegeven.

Middelen:

Deze rubriek heeft als titel "Wat mag het kosten?". In tabelvorm wordt weergegeven de geraamde lasten en baten. Ook wordt aangegeven of hiervoor een bijdrage vanuit de reserves nodig is (saldo voor en na bestemming) en welke inwonerbijdrage. Beknopt worden de belangrijkste wijzigingen tussen de raming van het begrotingsjaar en het vorige begrotingsjaar toegelicht. Tenslotte wordt, indien van toepassing, de voor het specifieke programma opgenomen investeringen vermeld.

Indicatoren

In deze programmabegroting zijn geen meetbare indicatoren over de doelstellingen opgenomen. Dit is ook logisch, want deze zijn gekoppeld aan de projecten die in een afzonderlijk project (via projectplannen) worden opgenomen en geëvalueerd.

Deel 1

Beleidsbegroting

Programma's

Strategische agenda

Programma 1

Wat willen we bereiken?

Strategische doelstelling

Het samenwerkingsverband Regio Achterhoek zet zich in voor het behoud van een economisch sterke en vitale regio die slim inspeelt op actuele maatschappelijk-economische uitdagingen, zoals de gevolgen van de demografische ontwikkelingen. De acht¹ aangesloten gemeenten kunnen deze uitdagingen veelal niet 'ieder voor zich' aangaan. Een krachtige en vruchtbare bestuurlijke samenwerking in de Achterhoek is daarom gewenst. Daartoe voert Regio Achterhoek een Strategische Agenda uit. Een agenda die gericht is op belangenbehartiging en samenwerking. De Regio vervult hierbij een coördinerende en faciliterende rol. Veelal is ze de 'smeerolie' tussen verschillende partijen en overleggen, zorgt voor de juiste agendering en tijdige informatieoverdracht.

Belangenbehartiging

Om bovenstaand doel te bereiken zijn forse investeringen en experimenteerruimte nodig in de wet- en regelgeving. Regio Achterhoek is met het oog daarop belangenbehartiger voor de gemeenten bij externe partners als provincie, Rijk en Europa. De Regio coördineert daarvoor de lobbyagenda en regionale subsidieaanvragen voor de gemeenten. Ze is er van overtuigd dat omgekeerd een sterke Achterhoek veel te bieden heeft: als gebied met actieve, hardwerkende en toekomstgerichte inwoners, die samenwerking en technische en sociale innovatie in hun genen hebben; als gebied waar uitstekende opleidingsmogelijkheden in de techniek voorhanden zijn en waar het bovendien prettig en 'groen' wonen is.

Samenwerking 'over de grens'

Regio Achterhoek streeft naar goede en vruchtbare samenwerking over de grenzen heen, onder andere met buurland Duitsland en met Twente. Dit is van groot belang voor het versterken van de regionale economie en daarmee van de leefbaarheid van de Achterhoek.

Samenwerking tussen de gemeenten in de Achterhoek

Regio Achterhoek versterkt de samenwerking tussen de gemeentebesturen onderling. Die samenwerking is hard nodig in tijden van demografische krimp, waarbij soms pijnlijke keuzes gemaakt moeten worden, bijvoorbeeld op het gebied van voorzieningen. Het stimuleren van de economie en het profileren van de Achterhoek als SmartHub heeft daarbij prioriteit. De Regio wil daarnaast bereiken dat de gemeenteraden een volwaardige positie hebben bij besluitvorming over de aanpak van regionale opgaven, zodat zij hun invloed effectief kunnen aanwenden.

Deelname aan Achterhoek2020

De Achterhoek kent sinds 2009 een samenwerking tussen overheid, ondernemingen en maatschappelijke organisaties. Samen hebben deze 'drie O's' een Uitvoeringsagenda Achterhoek2020 opgesteld met gemeentegrensoverstijgende projecten op het gebied van Werken, Wonen en Bereikbaarheid. Regio Achterhoek coördineert deze samenwerking, zorgt ervoor dat de inbreng vanuit de gemeenten afgestemd en adequaat is en levert daarnaast ook ondersteuning aan de stuurgroep Achterhoek2020.

Bestuurlijke ontwikkelingen

In 2015 is een gezamenlijke, inhoudelijke focus op 'Smart Industry' opgesteld die als basis dient voor de toekomstige, Achterhoekbrede samenwerking, vastgelegd in de Uitvoeringsagenda^{2,0}. Begin 2016 hebben de gemeenteraden en de vertegenwoordigers van ondernemers en maatschappelijke organisaties deze agenda vastgesteld. Voor de gemeenten betekent dit dat de uitvoeringskracht moet worden versterkt. In 2016 wordt onderzocht hoe de beschikbare capaciteit van Regio en gemeenten

¹ In 2017 zeven gemeenten omdat de gemeente Montferland per 1 januari 2017 uittreedt.

(en eventueel Achterhoek2020) zo efficiënt en effectief mogelijk kan worden ingezet. In oktober 2015 heeft het algemeen bestuur besloten om daarbij vast te blijven houden aan drie samenwerkingsvormen: Achterhoek2020, Regio Achterhoek en de portefeuillehoudersoverleggen. Wel is afgesproken om in 2016 na te gaan hoe de gemeenten de bestuurlijke samenwerking en besluitvorming zo optimaal mogelijk kunnen vormgeven.

De gemeente Montferland heeft in 2015 laten weten uit te willen treden uit de gemeenschappelijke regeling Regio Achterhoek, maar op onderdelen te willen blijven samenwerken. In 2016 wordt deze stap verder uitgewerkt en voorgelegd aan de raden. Het streven is om Montferland per 1 januari 2017 te laten uittreden. De bestuurlijke en financiële consequenties hiervan vragen om een herbezinning op de toekomst van de regionale samenwerking. Eind 2016 zal met de provincie ook gesproken worden over het advies van de commissie "Sterk Bestuur".

Begin 2016 is besloten om het portefeuillehoudersoverleg Externe Betrekkingen op te heffen. Voor de lobby en grensoverschrijdende samenwerking zijn bestuurlijke trekkers aangewezen. De afstemming en coördinatie worden ondergebracht bij het algemeen bestuur.

Wat zijn onze beleidskaders?

Beleidskaders	Datum	Orgaan
Subsidieverordening	22 oktober 2008	algemeen bestuur
Organisatieverordening	22 oktober 2008	algemeen bestuur
Samenwerkingsregeling Regio Achterhoek	28 oktober 2011	algemeen bestuur
22 ste wijziging	22 april 2015	algemeen bestuur
Convenant Achterhoek2020	30 november 2011	3 O samenwerking
Uitvoeringsagenda Achterhoek2020	2 juli 2014	3 O samenwerking
Strategische Agenda Regio Achterhoek / nieuwe opdracht	28 januari 2015	algemeen bestuur
Uitvoeringsagenda ^{2.0} Achterhoek2020	Maart/april 2016	3 O samenwerking

Uitvoeringsagenda ^{2.0} Achterhoek2020

De Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek2020 is begin 2016 vastgesteld. Hij vormt de inhoudelijke basis voor de regionale samenwerking. De agenda geeft richting en prioriteiten aan voor de Achterhoekse lobby, investeringen en profilering. De Achterhoek heeft besloten Smart Industry als strategische focus te benoemen en zich te presenteren als SmartHub, dé regio met de 'Toekomst in de Maak'.

Wat gaan we doen?

I Belangenbehartiging en benutten externe betrekkingen

Lobbyboodschap

Om een krachtige en eensluidende lobby te kunnen voeren, is een gezamenlijke lobbyboodschap opgesteld. De kern hiervan is: De Achterhoek is de fase van ontkenning van de krimp voorbij. Overheid, organisaties, ondernemers en inwoners zetten zich gezamenlijk in om onze regio bloeiend, leefbaar en vitaal te houden. Dit doen zij aan de hand van de Uitvoeringsagenda^{2.0}, waarbij het draaiende houden van de economie prioriteit heeft. De insteek van de Achterhoekse lobby is dat we Gelderland en Nederland veel te bieden hebben. De provincie, het Rijk en Europa kunnen ons daarbij op enkele belangrijke punten extra in onze kracht zetten door (financiële) ondersteuning en het aanpassen van belemmerende regelgeving.

Lobbyactiviteiten

Regio Achterhoek stelt jaarlijks een lobbyagenda op zodat de Achterhoek met één gezicht naar buiten treedt en de lobby niet versnipperd raakt. De Regio zorgt voor bijeenkomsten, werkbezoeken en andere ontmoetingen met Statenleden, gedeputeerden, leden van de Tweede Kamer, staatssecretarissen en ministers. De Regio legt hiervoor structurele contacten en onderhoudt deze. Ze volgt de agenda's van de Staten en de Kamer en beoordeelt wanneer het nodig of zinvol is om

aanwezig te zijn of in te spreken. Bij elke ontmoeting zorgt de Regio ervoor dat de juiste boodschap naar voren wordt gebracht.

Terugkerende lobbymomenten zijn het jaarlijkse Achterhoeks Lentediner in Den Haag, deelname aan de jaarlijkse Open Days voor Regions en Cities in Brussel en het Achterhoeks Statenledendebat dat elke vier jaar plaatsvindt. Ook organiseert de Regio relatie-evenementen voor bovengenoemde en andere partners.

Samen met de andere krimpregio's wordt een stevige lobby gevoerd naar aanleiding van het Actieplan Bevolkingsdaling van het Rijk. In 2015 is als input hiervoor de Samenwerkingsagenda Achterhoek-Rijk aangeboden aan minister Blok van BZK. In 2017 wil de Achterhoek samen met ander krimpregio's bereiken dat het Actieplan Bevolkingsdaling voldoende ondersteuning en handvatten biedt om te kunnen anticiperen op de gevolgen van de demografische ontwikkelingen.

In 2017 zijn er landelijke verkiezingen. De Achterhoekse lobby is er in 2016 op gericht om de onze agenda op het netvlies van landelijke politici te krijgen, zodat de Achterhoek voldoende aandacht krijgt in de coalitieakkoorden.

Subsidies

Voor het realiseren van de Uitvoeringsagenda^{2.0} is veel geld nodig. De Achterhoek gaat daarom "de boer op" om partners te overtuigen dat investeren in de Achterhoek nodig is en loont. Op onderdelen is dat al gelukt; het ministerie van BZK heeft voor de jaren 2016-2020 vijf miljoen euro beschikbaar gesteld. De Regio coördineert de inzet van deze middelen voor de Achterhoek. De Uitvoeringsagenda^{2.0} is tevens de basis voor de provinciale Gebiedsopgave voor de Achterhoek. Samen met de stuurgroep Achterhoek2020 wordt gekeken op welke onderdelen de provincie kan bijdragen aan de uitvoering. In 2016 maken regio's en provincie concrete afspraken over de gebiedsopgaven. Regio Achterhoek zorgt in veel gevallen voor het aanvragen en verantwoorden van deze subsidies en bijdragen.

Regio Achterhoek speelt tevens een belangrijke rol bij het voorbereiden en verzorgen van subsidieaanvragen in het kader van Europese programma's als INTERREG. De Achterhoek heeft voor de jaren 2015-2022 de LEADER-status gekregen, de organisatie en instelling Locale Actie Groep is opgezet en er is een LEADER-coördinator aangesteld. Regio Achterhoek is eindverantwoordelijk voor de besteding van de LEADER-gelden. Ook coördineert ze diverse projecten die vanuit deze fondsen cofinanciering ontvangen.

Actieve participatie van de Regio in de Euregio moet leiden tot het indienen van nieuwe INTERREG-projecten vanuit de Achterhoek en deelname aan bestaande (Kader)projecten. De taak van de Regio is om stakeholders te verbinden met de Euregioprojecten.

Grensoverschrijdende samenwerking

Regio Achterhoek organiseert ontmoetingen en samenwerkingsprojecten met buurregio's in Nederland en Duitsland. In 2014 is met Regio Twente onder meer afgesproken om samen op te trekken bij het opstellen van de economische agenda voor grensregio's en INTERREG-projecten.

Samenwerking met Duitsland en het creëren van één grensoverschrijdende arbeidsmarkt door het wegnemen van de grensbarrières kan een substantiële impuls geven aan de economische ontwikkeling van de Achterhoek. Via grote Europese subsidieprogramma's zoals INTERREG financiert de Regio samen met vele partners projecten die in Euregionaal verband worden opgepakt. Samen met Kreis Borken wordt een actieprogramma opgesteld en uitgevoerd. Het betreft concrete projecten op het gebied van de arbeidsmarkt. Samen met de Euregio en Twente wordt invulling gegeven aan de projecten binnen INTERREG V. Voorbeelden hiervan zijn de projecten Buurtaal in het basisonderwijs, Grenzeloos Leren en het innovatieprogramma I-pro.

Economische Profilering

Voor het realiseren van het programma Werken in de Uitvoeringsagenda^{2.0} is de Regiegroep Smart Industry (samenstelling drie O's) ingesteld. De Regio ondersteunt deze regiegroep procesmatig en voor het onderdeel profilering ook inhoudelijk.

De regiegroep heeft een Masterplan SmartHub opgesteld, met als doel om Smart Werken in de Achterhoek te implementeren en bedrijven en talent te ontwikkelen en aan te trekken. We hebben immers medewerkers met de juiste opleiding en motivatie nodig. Het is belangrijk dat steeds meer Achterhoekse ondernemers en bestuurders deze uitdaging oppakken.

Economische profilering door gerichte communicatie en marketing voor de doelgroepen 'talent' en 'bedrijven' is daarbij van groot belang. Stage-, trainee- en afstudeerplekken vormen een prachtige, laagdrempelige ingang voor talenten en daarom kiest de Achterhoek ervoor zich te profileren als dé stage-, trainee- en afstudeerregio van Nederland.

II Intergemeentelijke afstemming en betrekken gemeenteraden

Om de bestuurlijke samenwerking in de Achterhoek te versterken, organiseert Regio Achterhoek onder andere ontmoetingen en bijeenkomsten voor college- en raadsleden. Die kunnen zowel een zakelijk als een meer persoonlijk karakter hebben. Dit in de overtuiging dat samenwerken begint bij de basis, het individu. Zowel college- als raadsleden leren elkaar op deze manier beter kennen. Ook zet Regio Achterhoek zich in voor het transparant laten plaatsvinden van regionale besluitvormingsprocessen. Het betrekken van de raden bij de inhoudelijke regionale dossiers is echter de verantwoordelijkheid van de inhoudelijke portefeuillehoudersoverleggen. De Regio biedt hierbij kennis en ondersteuning aan, maar is niet verantwoordelijk voor het proces rondom het betrekken van de gemeenteraden. Wel is de Regio verantwoordelijk voor het betrekken van de raden bij Achterhoek2020 en de kerntaken van de Regio zelf.

Daarnaast ondersteunt de Regio vier intergemeentelijke portefeuillehoudersoverleggen en de Tafel van Groenlo. Daardoor is ze in staat 'dwarsverbanden' tussen beleidsinhoudelijke onderwerpen en tussen projecten aan te brengen, te signaleren en te agenderen. Voor het vormgeven van de programma's Wonen en Bereikbaarheid in de Uitvoeringsagenda^{2.0} zijn de portefeuillehoudersoverleggen primair aan zet. De Regio heeft daarin een coördinerende rol.

III Organiseren inbreng in Achterhoek2020 en detachering aan stuurgroep A2020

Regio Achterhoek vertegenwoordigt de overheid in Achterhoek2020. Zij heeft een coördinerende en faciliterende rol en zorgt voor verbindingen tussen diverse gremia/partners om samenwerking en afstemming te stimuleren.

Bestuurlijke vertegenwoordiging

Wethouders mevrouw Frank en de heer Drenth hebben namens de overheid zitting in de stuurgroep Achterhoek2020. Regio Achterhoek biedt ambtelijke ondersteuning aan deze bestuurders en onderhoudt op bestuurlijk niveau contact met de stuurgroep Achterhoek2020.

Uitvoeringsagenda^{2.0}

De Uitvoeringsagenda^{2.0} is begin 2016 vastgesteld. Hij vormt de inhoudelijke basis voor de regionale samenwerking. De agenda geeft richting en prioriteiten aan voor de Achterhoekse lobby, investeringen en profilering. De Achterhoek heeft Smart Industry als strategische focus benoemd en presenteert zich als SmartHub, dé stage- en afstudeerregio met de 'Toekomst in de Maak'. De Regio draagt er zorg voor dat de Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek2020 actueel blijft en stemt hiervoor af met de partners.

Ondersteuning van de stuurgroep Achterhoek2020

Ook in 2017 draagt de Regio direct bij aan Achterhoek2020 in de vorm van uitvoeringskracht. Zo levert Regio Achterhoek de secretaris van de stuurgroep, maar ook ondersteuning op het gebied van communicatie en het organiseren van bijeenkomsten. Verder zijn lobby en profilering direct gerelateerd aan de Uitvoeringsagenda^{2.0} en daarmee aan de samenwerking in drie O-verband. De Regio stemt hiervoor daarom met de kennismakelaars en stuurgroep af. Tot slot voert Regio Achterhoek de administratie van de stuurgroep en treedt zij indien nodig op als rechtspersoon voor de stuurgroep Achterhoek2020.

IV Verbindingen leggen voor projecten

De Regio voert zelf weinig tot geen projecten uit. De gemeenten zijn hiervoor als eerste aan zet. De Regio is echter soms wel initiator van projecten of levert, op verzoek van bijvoorbeeld een portefeuillehoudersoverleg, ondersteuning.

Projecten die de Regio in 2017 uitvoert en/of ondersteunt:

Grensoverschrijdend : Dag van de buurtaal, INTERREG-projecten, actieprogramma Kreis Borken, actieprogramma Economische Agenda voor grensregio's;
 Jongeren : Achterhoek 2020 Jong;
 Overig : LEADER, economische profilering, Asbestrein, Regiobarometer.

Wat mag het kosten?

Programma 1: Strategische agenda	R 2015	B 2016 gewijzigd	B 2017
10.1 Bestuursorganen	16.000	17.000	19.000
10.2 Bestuursapparaat	133.000	168.000	129.000
90.1 Intergemeentelijke afstemming	442.000	354.000	346.000
90.2 Belangbehartiging en benutten externe betrekkingen	850.000	708.000	745.000
90.3 Doorbetalingen derden	104.000	-	-
90.4 Verbindingen leggen voor projecten	178.000	89.000	91.000
90.5 Organiseren inbreng in 30 samenwerking	304.000	123.000	123.000
Lasten	2.027.000	1.459.000	1.453.000
10.1 Bestuursorganen	-	-	-
10.2 Bestuursapparaat	84.000	114.000	66.000
90.1 Intergemeentelijke afstemming	133.000	-	-
90.2 Belangbehartiging en benutten externe betrekkingen	205.000	-	-
90.3 Doorbetalingen derden	12.000	-	-
90.4 Verbindingen leggen voor projecten	67.000	-	-
90.5 Organiseren inbreng in 30 samenwerking	181.000	-	-
Baten derden (exclusief bijdrage gemeenten)	682.000	114.000	66.000
10.1 Bestuursorganen	16.000	17.000	19.000
10.2 Bestuursapparaat	44.000	49.000	58.000
90.1 Intergemeentelijke afstemming	309.000	354.000	346.000
90.2 Belangbehartiging en benutten externe betrekkingen	646.000	669.000	706.000
90.3 Doorbetalingen derden	104.000	-	-
90.4 Verbindingen leggen voor projecten	111.000	89.000	91.000
90.5 Organiseren inbreng in 30 samenwerking	123.000	123.000	123.000
Bijdrage gemeenten	1.353.000	1.301.000	1.343.000
Gerealiseerd totaal van saldo baten en lasten	8.000	-44.000	-44.000
Onttrekkingen reserves	5.000	44.000	44.000
Toevoegingen reserves	-13.000	-	-
Gerealiseerd resultaat	0	0	0
Programma 1: Inwonerbijdrage	R 2015	B 2016 gewijzigd	B 2017
10.1 Bestuursorganen	0,05	0,06	0,06
10.2 Bestuursapparaat	0,15	0,16	0,20
90.1 Intergemeentelijke afstemming	1,04	1,19	1,16
90.2 Belangbehartiging en benutten externe betrekkingen	2,16	2,25	2,37
90.3 Doorbetalingen (lidmaatschap euregio)	0,35	-	-
90.4 Verbindingen leggen voor projecten	0,37	0,30	0,31
90.5 Organiseren inbreng in 30 samenwerking	0,41	0,41	0,41
Totaal Inwonerbijdrage	4,53	4,37	4,51

Toelichting

De mutatie reserve (€44.000) betreft een onttrekking aan de projectenreserve. Het saldo van de projectenreserve wordt ingezet als (gedeeltelijke) dekking voor werkzaamheden voor belangenbehartiging en benutten externe betrekkingen (lobby, subsidies en externe betrekkingen) alsmede voor het organiseren van raads- en collegebijeenkomsten.

De stijging van de inwonerbijdrage bedraagt € 0,14. De stijging is als volgt te specificeren:

- een stijging voor autonome loonkosten (loonindex 2% en periodieken) € 0,09
- een stijging als gevolg van de kosten van het Erfgoedcentrum (AB 9-12-2015) € 0,05

Overige beheersmatige kerntaken

Programma 2

Wat willen we bereiken?

Strategische doelstelling

Wij willen de beheersmatige kerntaken nazorg regionale stortplaatsen, die op grond van wettelijke bepalingen bij de Regio berusten, en de financiële belangen van de gemeenten bij deze taak effectief en efficiënt behartigen en uitvoeren.

Bestuurlijke ontwikkelingen

Naar aanleiding van het Koerstraject zijn de taken als beheersmatige kerntaken aangemerkt, waarbij grote financiële belangen spelen. In geval van de nazorg stortplaatsen gaat het om de noodzakelijke vorming van een adequate voorziening voor de eeuwigdurende nazorg van de drie regionale stortplaatsen.

Wat zijn onze beleidskaders?

Beleidskaders

Nazorgregeling Wet Milieubeheer (Leemtewet)

Wat gaan we doen?

Werkzaamheden

1. Reguliere nazorg
2. Overdracht nazorgtaak naar Provincie

Ad 1. Reguliere nazorg

Regio Achterhoek voert de jaarlijkse werkzaamheden voor drie stortplaatsen uit, gebaseerd op beschikbare nazorgplannen en uitkomsten van visuele inspecties (toezicht). Dit gebeurt sinds 2004 voor stortplaats 'De Langenberg', sinds 2007 voor stortplaats WAL(D) en sinds 2009 voor stortplaats 't Bellegoor. De nazorgplicht voor stortplaats "De Langenberg" ligt tot 2019 bij de Regio Achterhoek. Daarna neemt de provincie de eeuwigdurende nazorg over. In haar vergadering van 26 september 2012 heeft het dagelijks bestuur de intentie uitgesproken de stortplaatsen vervroegd onder te brengen bij de Provincie. De onderhandelingen hierover zijn gestart en worden naar verwachting per 1 januari 2017 bestuurlijk afgerond. Op dat moment zal de begroting worden aangepast door middel van een begrotingswijziging.

Ad 2. Overdracht nazorgtaak naar Provincie

Door een gewijzigde taakinfilling bij de Regio Achterhoek heeft het dagelijks bestuur in zijn vergadering van 26 september 2012 de intentie uitgesproken alle drie stortplaatsen vervroegd onder te brengen bij de provincie. Het overdrachtsproces met de provincie is in gang gezet. Het doel is formele overdracht per 1 januari 2017 van De Langenberg, WAL(d) en 't Bellegoor. In maandelijkse werkgroepvergaderingen, waar ook vertegenwoordigers van de provincie en de gemeenten Berkelland en Winterswijk aan deelnemen, wordt methodisch toegewerkt naar actuele nazorgplannen met het daarop gestoelde doelvermogen. De stortplaatsen moeten in overeenstemming met de vigerende milieuvergunningen worden overgedragen. De juridische overdracht behelst de taken en verantwoordelijkheden, inclusief het juridisch bereikbaar houden van de voorzieningen.

Wat mag het kosten?

Programma 2: Overige beheersmatige kerntaken	R 2015	B 2016 gewijzigd	B 2017
70.1 Nazorg stortplaats Langenberg	665.000	232.000	231.000
70.2 Nazorg stortplaats Bellegoor	58.000	53.000	53.000
70.3 Nazorg stortplaats Wald	465.000	129.000	129.000
Lasten	1.188.000	414.000	413.000
70.1 Nazorg stortplaats Langenberg	665.000	232.000	231.000
70.2 Nazorg stortplaats Bellegoor	58.000	53.000	53.000
70.3 Nazorg stortplaats Wald	465.000	129.000	129.000
Baten derden (exclusief bijdrage gemeenten)	1.188.000	414.000	413.000
70.1 Nazorg stortplaats Langenberg	-	-	-
70.2 Nazorg stortplaats Bellegoor	-	-	-
70.3 Nazorg stortplaats Wald	-	-	-
Bijdrage gemeenten	0	0	0
Gerealiseerd totaal van saldo baten en lasten	-	-	-
Onttrekkingen reserves	-	-	-
Toevoegingen reserves	-	-	-
Gerealiseerd resultaat	0	0	0

Toelichting

Naar verwachting worden de bestuurlijke onderhandelingen voor de overdracht van de stortplaatsen naar de Provincie per 1 januari 2017 afgerond. Op dat moment zal de begroting worden aangepast door middel van een begrotingswijziging.

De kosten voor nazorg worden onttrokken aan de voorziening nazorg. De onttrekkingen voor 2017 zijn als volgt te specificeren:

- Stortplaats de Langenberg	€ 219.000
- Stortplaats 't Bellegoor	€ 53.000
- Stortplaats Wal(d)	€ 129.000
- Totaal	€ 401.000

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij de staat van reserves en voorzieningen.

Termijnggebonden taken

Programma 3

Wat willen we bereiken?

Strategische doelstelling

Wij willen de taken, waarvoor veelal financiële en/of personele verplichtingen zijn aangegaan met derden, op een effectieve wijze afwikkelen tot de datum van de afloop van de contracten.

Bestuurlijke ontwikkelingen

Tijdens het Koerstraject is naar voren gekomen dat er een aantal taken bij de Regio worden uitgevoerd, die buiten de programma's van de Strategische Agenda vallen, maar waarvoor wel contractuele verplichtingen bestaan. Zodra een contractuele verplichting op grond van de termijn ten einde komt, vervalt de taak (termijnggebonden taak). De gemeenten moeten op dat moment individueel besluiten over de invulling van het taakveld, waarvoor de contractuele verplichting door de Regio was aangegaan.

Wat zijn onze beleidskaders?

Beleidskaders	Jaar
Besluit Woninggebonden Subsidies (BWS)	1993

Wat gaan we doen?

Werkzaamheden
Besluit Woninggebonden Subsidies (BWS)

Besluit woninggebonden subsidies (BWS)

Het BWS is een subsidieregeling van het Rijk, waarin geldelijke steun is geregeld voor het bouwen van woningen, woonwagens en standplaatsen en ingrijpende voorzieningen aan woningen. De Regio is budgethouder voor de Achterhoekse gemeenten en ontvangt de BWS-gelden van het Rijk. Het Rijk heeft deze subsidieregeling in september 2009 afgekocht. De Regio draagt zorg voor de doorbetaling van BWS-gelden aan belanghebbenden. De werkzaamheden bestaan uit de jaarlijkse administratie en beoordeling en verwerking van de inkomensvoetsen. De formele eindtermijn van de regeling is 2020. Op basis van de nog lopende subsidieverplichtingen is de verwachte eindtermijn 2017.

Wat mag het kosten?

Programma 3: Termijnggebonden taken	R 2015	B 2016 gewijzigd	B 2017
80.1 Termijnggebonden taken	38.000	32.000	28.000
Lasten	38.000	32.000	28.000
80.1 Termijnggebonden taken	22.000	-	-
Baten derden (exclusief bijdrage gemeenten)	22.000	0	0

80.1 Termijgebonden taken	-	-	-
Bijdrage gemeenten	0	0	0
Gerealiseerd totaal van saldo baten en lasten	-16.000	-32.000	-28.000
Onttrekkingen reserves	16.000	32.000	28.000
Toevoegingen reserves	-	-	-
Gerealiseerd resultaat	0	0	0

Toelichting

De mutatie reserve (€ 28.000) betreft een onttrekking aan de reserve BWS renteresultaat vanwege loonkosten van de BWS-medewerker welke tot het einde van de regeling (in 2017) uit de reserve worden betaald (AB 30 juni 2010).

Overige uitgaven en inkomsten

Programma 4

Wat willen we bereiken?

Strategische doelstelling

Wij willen begrotingsevenwicht binnen de bij andere programma's nagestreefde doelstellingen en met een minimale bijdrage van de gemeenten een maximaal resultaat behalen. De kosten en opbrengsten moeten elkaar, gezien de beperkte financiële armslag, zoveel mogelijk in evenwicht houden.

Wat zijn onze kaders?

Beleidskaders	Datum	Orgaan
Financiële verordening 2016 Regio Achterhoek	27 januari 2016	algemeen bestuur
Controleverordening 2007 Regio Achterhoek	18 december 2006	algemeen bestuur
Regeling inkoop en aanbesteding	6 januari 2016	dagelijks bestuur
Treasurystatuut	14 december 2011	algemeen bestuur
Begroting 2016 en meerjarenraming 2016 – 2019	15 juli 2015	algemeen bestuur

Wat gaan we doen?

Werkzaamheden
1. Incidentele financiering
2. Algemeen financieel beleid
3. Treasury

Ad 1. Incidentele financiering

Gedurende een begrotingsjaar kunnen zich onverwachte projecten en uitgaven voordoen. Getracht wordt met passende incidentele maatregelen een zo groot mogelijk begrotingsevenwicht te realiseren met een minimale belasting van de gemeentelijke financiën.

Ad 2. Algemeen financieel beleid

In dit kader vraagt het voldoen aan wettelijke kaders en daarop betrekking hebbende verordeningen continu de aandacht. De verbetering van de beleidscyclus (planning & control) en de inpassing daarvan in de gemeentelijke beleidscyclus vereist veel samenwerking met de gemeenten. We richten onze aandacht daarom continu op de ontwikkeling van adequate bedrijfsvoering (controle op de naleving en relevantie van geldende regelgeving, administratieve organisatie, interne controle, verantwoording en rechtmatigheid van de regio-uitgaven) en de legitimatie van de gemeenteraden op de geëigende momenten in een jaar.

Ad 3. Treasury

De nazorgplicht voor stortplaats "De Langenberg" ligt tot 2019 bij de Regio Achterhoek. Door een gewijzigde taakinfilling bij de Regio Achterhoek wordt ingezet op vervroegde taakoverdracht (1 januari 2017) van de nazorg van de drie regionale stortplaatsen (Langenberg, Bellegoor en WALD) aan de provincie Gelderland. Zodra de nazorggelden worden overgedragen naar de Provincie zal de Regio de bestaande activa (met name personeelshypotheek) volledig moeten financieren met geldleningen. De herfinanciering zal medio 2016/begin 2017 een belangrijk aandachtspunt vormen.

Wat mag het kosten?

Programma 4: Overige uitgaven en inkomsten	R 2015	B 2016 gewijzigd	B 2017
10.3 Onvoorzien	51.000	10.000	10.000
130.1 Renteresultaat	204.000	271.000	192.000
Bedrijfsvoering	449.000	476.000	474.000
Lasten	704.000	757.000	676.000

10.3 Onvoorzien	21.000	-	31.000
130.1 Renteresultaat	210.000	279.000	205.000
Bedrijfsvoering	492.000	476.000	474.000
Baten derden (exclusief bijdrage gemeenten)	723.000	755.000	710.000

10.3 Onvoorzien	22.000	10.000	-21.000
130.1 Renteresultaat	-1.000	-	-
Bedrijfsvoering	-43.000	-	-
Bijdrage gemeenten	-22.000	10.000	-21.000

Gerealiseerd totaal van saldo baten en lasten	-3.000	8.000	13.000
Onttrekkingen reserves	30.000	2.000	1.000
Toevoegingen reserves	-27.000	-10.000	-14.000
Gerealiseerd resultaat	0	0	0

Programma 4: Inwonerbijdrage	R 2015	B 2016 gewijzigd	B 2017
10.3 Onvoorzien	0,07	0,03	-0,07
130.1 Renteresultaat	-	-	-
Bedrijfsvoering	-0,14	-	-
Totaal inwonerbijdrage	-0,07	0,03	-0,07

Toelichting

De mutatie reserve (€ 13.000) betreft een toevoeging rente aan de algemene reserve van € 14.000 vermindert met een onttrekking van € 1.000 aan reserve BWS renteresultaat voor een uitbetaling van rente aan belanghebbenden.

De inwonerbijdrage betreft een budget van € 10.000 (€ 0,03) voor incidenteel onvoorzien en een taakstelling als gevolg van bezuinigingen -/- € 31.000 (-/- € 0,10).

De kosten voor bedrijfsvoering betreffen de kosten voor leiding en ondersteuning en huisvesting. Van deze kosten is een bedrag van € 444.000 overhead. Voor een nadere toelichting wordt u verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering en het taakveldenoverzicht onder deel III.

Deel 2

Paragrafen

1. Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen is het vermogen om (incidentele) financiële tegenvallers te kunnen opvangen om taken te kunnen voortzetten. Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit (de beschikbare middelen om niet begrote kosten te dekken) en de risico's (waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen voor zijn afgesloten). Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de Regio.

1.1 Beleid

In de nota "reserves en voorzieningen" van 25 april 2012 zijn kaders gegeven hoe met het vermogen van de Regio kan en mag worden omgegaan. Door het algemeen bestuur is bepaald dat het maximaal te reserveren bedrag voor weerstandsvermogen wordt vastgesteld op een vast bedrag dat in de buurt ligt van 10% van de begrote omzet, ofwel € 400.000 (AB 25 april 2012). Jaarlijks wordt bij het vaststellen van de begroting een eventueel surplus van de algemene reserve bepaald. Dit surplus wordt bepaald op basis van het laatste jaar van het meerjarenbeeld rekening houdend met de effecten van reeds genomen besluiten (AB 25 april 2012). Medio 2016 wordt de notitie reserves en voorzieningen geactualiseerd, waarbij een nieuw (lager) vast bedrag voor weerstandsvermogen wordt voorgesteld én waarbij wordt ingegaan op de financiële gevolgen van de uittreding van de gemeente Montferland voor de algemene reserve.

1.2 Weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het vrij besteedbaar deel van de algemene reserve vermeerderd met stille reserves en met onvoorzien posten.

	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Per 31 december</i>					
- Vrij besteedbaar deel alg. reserve	406.000	420.000	420.000	420.000	420.000
- Stille reserves	memorie	memorie	memorie	memorie	memorie
- onvoorzien	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Weerstandscapaciteit	416.000	430.000	430.000	430.000	430.000

In deze berekening is nog geen rekening gehouden met een over te dragen aandeel van de algemene reserve aan Montferland bij uittreding.

1.3 Risico's

De relevante risico's voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere wijze zijn te ondervangen. Reguliere risico's (doen zich regelmatig voor en zijn veelal vrij goed meetbaar) maken geen deel uit van de risico's in deze paragraaf. Hiervoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen worden gevormd.

De risico's kunnen worden ingedeeld in:

1. risico's voortvloeiend uit het eigen beleid;
2. risico's voortvloeiend uit het beleid van een hogere overheid;
3. risico's voortvloeiend uit het doen / nalaten van derden en
4. risico's voortvloeiend uit niet te beïnvloeden autonome ontwikkelingen

1.3.1 Risico's voortvloeiend uit het eigen beleid

Memorieramingen en voorlopige ramingen

In de programma's hebben de memorieposten betrekking op kosten van vacature-invulling, reïntegratietrajecten of onvoorzien kosten. De functie van de memorieramingen is aan te geven dat er een mogelijkheid in zit dat er een bijdrage moet worden verleend of kosten moeten worden gemaakt, maar dat de omvang daarvan op nog geen enkele wijze valt in te schatten.

Inzet van egalisatievoorzieningen of – reserves

Om een egalisatie aan te brengen in de lastenontwikkeling van ondersteunende werkzaamheden om daarmee financiële rust in de exploitatie aan te brengen, kan een egalisatiereserve ingezet worden. Momenteel kent de Regio alleen een egalisatievoorziening voor intern onderhoud van het gebouw. Hieraan ligt een onderhoudsplan ten grondslag dat jaarlijks wordt geactualiseerd.

Beheer stortplaatsen

In 2009 zijn de kosten en opbrengsten in het kader van de nazorg geactualiseerd (nazorgplannen) en is de voorziening hiervoor op peil gebracht. Afwijkingen ten opzichte van gehanteerde uitgangspunten (o.a. rente%, afschrijvingstermijnen en tarieven) kunnen zowel voordelige als nadelige financiële gevolgen hebben. Bij nadelige financiële gevolgen zullen de deelnemende gemeenten worden aangesproken.

1.3.2 Risico's voortvloeiend uit het beleid van een hogere overheid

Projectsubsidies

Van de Provincie Gelderland, ministerie van BZK en Euregio worden voor diverse projecten subsidies ontvangen. Op grond van de evaluatie van een project kan sprake zijn van een terugbetaling van een ontvangen voorschot. Tekorten als gevolg van bijgestelde subsidiebeschikkingen, blijven voor risico en rekening van de deelnemende gemeenten.

1.3.3 Risico's voortvloeiend uit het doen / nalaten van derden

Schadeclaims onrechtmatige overheidsdaad en productverantwoordelijkheid

De Regio wordt soms geconfronteerd met schadeclaims. Naar aanleiding van een brand bij Moram in 's-Heerenberg is een claim neergelegd bij de Regio (Regionale Brandweer). Het dagelijks bestuur heeft op 24 maart 2004 besloten dat dit aspect buiten de opschaling van de brandweertaak bleef en voor rekening van de Regio is. Na een jarenlange onzekerheid over de financiële uitkomsten is in 2013 een maximale claim toegewezen die binnen de verzekeringspolis past. Definitieve afhandeling van de procedure dient nog wel plaats te vinden.

1.3.4 Risico's voortvloeiend uit niet te beïnvloeden autonome ontwikkelingen

Inflatieontwikkeling loon- en prijsstijging

Wanneer CAO-onderhandelingen of het algemene prijspeil hogere (of lagere) ontwikkelingen geeft, kan dit doorwerken in lopende contracten en subsidierelaties. Mocht de loonontwikkeling van de ambtenarensalarissen anders uitvallen, zal één en ander doorwerken in het jaarresultaat.

Hypotheekverstrekking aan personeelsleden

De mogelijkheid van hypotheekverstrekking is wettelijk verboden vanaf 2009. De restschuld van de hypotheek afgezet tegen de taxatiewaarde van de woningen bij aankoop bedraagt 51%. Ruim 80% van de restschuld betreft woningen aangekocht voor 2004. De restschuld is lager dan een eventuele executiewaarde van 75% bij gedwongen verkoop en hiermee is het bedrijfsrisico nihil. Waardestijgingen van de woningen vanaf het moment van aankoop zijn buiten beschouwing gelaten. De voorziening nazorg stortplaatsen maakt het voor de Regio mogelijk om eigen investeringen intern te financieren. Wanneer de voorziening wordt aangesproken voor uitgaven, dan wel wordt overgedragen aan de Provincie kan, afhankelijk van de rente op de kapitaalmarkt, een nadeel ontstaan.

Secundaire arbeidsvoorwaarden

Op grond van het cafetariamodel kan het personeel verlofdagen kopen of verkopen. Dit heeft financiële consequenties dan wel gevolgen voor het aantal beschikbare uren. De financiële gevolgen komen jaarlijks ten laste van het jaarresultaat, omdat vooraf nauwelijks een inschatting gemaakt kan worden van deze financiële gevolgen. Deze kunnen jaarlijks behoorlijk fluctueren.

1.4 Financiële kengetallen

In de BBV is voorgeschreven dat in deze paragraaf een set van vijf verplichte financiële kengetallen opgenomen moet worden voorzien van een toelichting.

Kengetallen:	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
netto schuldquote	-18%	-21%	-11%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-141%	-188%	-187%
solvabiliteitsratio	4%	3%	3%
structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%
grondexploitatie	nvt	nvt	nvt
belastingcapaciteit	nvt	nvt	nvt

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende geleden weergegeven. Een negatieve schuldquote geeft aan dat er sprake is van een overschot aan middelen, dit is bij de Regio het geval.

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de Regio in staat is aan haar financiële verplichting te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Hoe hoger het solvabiliteit, hoe gezonder het bedrijf. Deze ratio blijft heel constant. De Regio zal nooit meer eigen vermogen opbouwen, bedragen boven het weerstandsniveau worden uitgekeerd aan de gemeenten.

De structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Dit kengetal geeft aan dat er binnen de begroting van de Regio geen structurele vrije ruimte aanwezig is.

1.5 Conclusie weerstandsvermogen

Het geformuleerde plafond voor het weerstandsvermogen is vastgesteld op € 400.000. Het begrote vrij besteedbare deel van de algemene reserve per 31 december 2020 bedraagt € 420.000. De begrote weerstandscapaciteit per 31 december 2020 bedraagt € 430.000. De Regio heeft geen risicodossiers meer die niet onder de normale bedrijfsrisico's vallen.

Voorgesteld wordt het surplus boven de algemene reserve per 31 december 2020 ad € 20.000 niet uit te keren aan de gemeenten, maar dit te betrekken bij de notitie reserves en voorzieningen die medio 2016 wordt geactualiseerd. Met de notitie wordt een nieuw (lager) vast bedrag voor weerstandsvermogen voorgesteld én wordt in gegaan op de financiële gevolgen van de uittreding van de gemeente Montferland voor de algemene reserve.

2. Paragraaf financiering

In deze paragraaf geven we inzicht in het financieringsbeleid van de Regio. In de financieringsparagraaf (ook wel treasuryparagraaf) komen achtereenvolgens aan de orde treasurybeheer en financiering.

De beleidskaders voor de uitvoering van de treasuryfunctie voor de Regio zijn vastgelegd in:

- Financiële verordening Regio Achterhoek (2016)
- Treasurystatuut Regio Achterhoek (2011)
- Nota reserves en voorzieningen Regio Achterhoek (2012)

Naar verwachting worden begin 2017 de nazorgtaken voor de stortplaatsen, en de daarbij behorende doelvermogens, overgedragen aan de Provincie. Op het moment dat dit gebeurt zal de Regio financiering moeten aantrekken in verband met uitstaande personeelshypotheek (zie toelichting onder 2.2). Omdat op dit moment nog geen inschatting is te maken van de doelvermogens worden de financiële consequenties hiervan in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten. Naar verwachting wordt medio 2016 een bestuursvoorstel voorbereid waarin de financiële consequenties van de overdracht zullen worden opgenomen.

2.1 Treasurybeheer

Het treasurybeheer is (beleids)uitvoering van de treasuryfunctie, binnen de kaders van het huidige financieringsstatuut. De treasuryfunctie omvat alle activiteiten die zich richten op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, financiële geldstromen, de financiële posities en hieraan verbonden risico's. Tot treasuryrisico's behoren renterisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's. Deze risico's vloeien voort uit de transacties binnen de treasuryfunctie. De wet fido en het hierop gebaseerde treasurystatuut geven de speelruimte waarbinnen de treasuryactiviteiten moeten plaatsvinden. Leningen of garanties mogen alleen uit hoofde van de publieke taak worden verstrekt. Met de komst van het Schatkistbankieren is het uitzetten van overtollige middelen bij financiële instellingen niet meer mogelijk.

2.1.1 Renterisico

Het renterisicobeheer heeft als doelstelling het beperken van de invloed van mogelijke rentewijzigingen op de financiële positie van de organisatie. De wet Fido geeft twee concrete richtlijnen (de renterisiconorm en de kasgeldlimiet) voor het beheersen van renterisico's.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een instrument voor de beheersing van het renterisico bij herfinanciering. Om dit risico te beperken, mag de jaarlijkse verplichte aflossing en renteherziening niet meer dan 20% van het begrotingstotaal per 1 januari bedragen (rente-risiconorm). De Regio heeft geen geldleningen lopen in 2017. Derhalve is er geen renterisico.

Kasgeldlimiet

Om de rentegevoeligheid te beperken is de kasgeldlimiet ingesteld. De kasgeldlimiet stelt een maximum aan de omvang van de netto vlottende schuld (kort geld). De zogenaamde netto vlottende schuld mag maximaal 8,2% bedragen van het begrotingstotaal. Daarboven moet lang geld worden aangetrokken. De kasgeldlimiet voor de Regio Achterhoek bedraagt voor 2017 € 211.000 (8,2% * € 2.570.000). De Regio kent geen netto vlottende schuld en blijft daarmee binnen de limiet.

2.1.2 Krediet- en liquiditeitsrisico's

Vanaf 10 december 2013 is het Schatkistbankieren ingevoerd en worden alle overtollige middelen aangehouden in de schatkist. Gelden tegen gunstige rentetarieven uitzetten op spaarrekeningen of deposito's bij andere instellingen is met de invoering van Schatkistbankieren niet meer toegestaan.

Onderstaande tabel geeft de liquiditeitsplanning weer:

Stand 1/1 (x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021
Liquide middelen begin	6.997	6.722	6.411	6.091	5.765
Ontvangsten	1.637	1.626	1.643	1.661	1.678
Uitgaven	1.912	1.937	1.963	1.987	2.013
Liquide middelen eind	6.722	6.411	6.091	5.765	5.430

2.2 Financiering

De aanwezig activa worden eerst met eigen vermogen (algemene en bestemmingsreserves) en vervolgens met vreemd vermogen (voorzieningen en langlopende schulden) gefinancierd. De Regio heeft momenteel geen geldleningen aangetrokken.

De maximale omvang van de aan te trekken geldleningen is bepaald op € 6 miljoen, wat is gebaseerd op het totaal van uitstaande hypotheek (bestuursbesluit van 11 november 2002). De in dit kader afgesloten langlopende geldlening van € 3 miljoen ter dekking van renterisico's van uitstaande personeelshypotheek is volledig afgelost in 2015. De aantrekking van geldleningen is gerelateerd aan de uitstaande personeelshypotheek, omdat de personeelshypotheek niet direct contant kunnen worden gemaakt op het moment dat gelden voor de nazorg stortplaatsen nodig zijn. De financiering geschiedt namelijk nu nog met eigen voorzieningen voor nazorg en calamiteiten stortplaatsen (interne financiering). Er worden alleen vaste geldleningen afgesloten met een rentepercentage van minder dan 4% omdat dit het gemiddelde rentepercentage van de personeelshypotheek is.

In navolgende tabel wordt het jaarlijkse financieringstekort c.q. -overschot op de bestaande vaste activa en passiva geschetst.

Stand 1/1 (x € 1.000)	1-1-2017	1-1-2018	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021
Investerings (bestaand)	78	65	52	39	26
Ambtenarenhypotheek	4.483	4.431	4.379	4.327	4.275
Vervangingsinvesteringen (MJR)	-	-	-	2	27
Nieuw beleid	-	-	-	-	-
Te financieren activa (A)	4.561	4.496	4.431	4.368	4.328
Reserves	720	662	590	518	490
Voorzieningen	4.402	4.107	3.807	3.507	3.207
Geldleningen	-	-	-	-	-
Verplichtingen BWS	13	-	-	-	-
Financieringsmiddelen (B)	5.135	4.769	4.397	4.025	3.697
Financieringstekort (A-B)	-	-	34	343	631
Financieringsoverschot (B-A)	574	273	-	-	-

Uit de tabel blijkt voor de komende jaren dat de activa grotendeels uit ambtenaren-hypotheek bestaat. Vanaf januari 2009 zijn geen nieuwe ambtenarenhypotheek meer mogelijk zijn; de bestaande hypotheek lopen wel door tot het einde van de contractduur. De substantiële middelen in de voorzieningen omvatten voornamelijk de verplichte vorming van voorzieningen voor de nazorg van de stortplaatsen "De Langenberg", "t Bellegoor" en "WALD" (zie voor nadere toelichting staat van reserves en voorzieningen). In 2014 is op basis van een voorlopige beschikking een bedrag van € 6 miljoen overgedragen aan het Provinciaal Nazorgfonds en geeft een rendement van 4,6%.

2.3 Conclusie

Uit de voorgaande paragrafen blijkt dat de Regio bij ongewijzigde voortzetting van het (financierings-) beleid geen risico loopt, behalve wanneer de voorziening nazorg stortplaatsen gebruikt moet worden. Naar verwachting worden begin 2017 de nazorgtaken voor de stortplaatsen, en de daarbij behorende doelvermogens, overgedragen aan de Provincie. Zodra die gelden worden overgedragen naar de Provincie, is sprake van een nieuwe situatie. Dan zal de Regio de bestaande activa volledig moeten financieren met geldleningen. Omdat op dit moment nog geen inschatting is te maken van de doelvermogens worden de financiële consequenties hiervan in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten. Naar verwachting wordt medio 2016 een bestuursvoorstel voorbereid waarin de financiële consequenties van de overdracht zullen worden opgenomen.

3. Bedrijfsvoering

De paragraaf bedrijfsvoering geeft een inzicht in de stand van zaken en beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. De bedrijfsvoering omvat alle faciliteiten en randvoorwaarden die benodigd zijn om de gewenste dienstverlening aan de gemeenten in de regio te realiseren. Om de dienstverlening steeds verder te kunnen verbeteren en in te spelen op de veranderingen binnen de organisatie, is de bedrijfsvoering steeds in beweging. Bij de keuzes die worden gemaakt houden we de behoefte van de gemeenten aan inzicht in en verantwoording over de financiële huishouding steeds goed voor ogen. Het belang van een rechtmatig, doelmatig en doeltreffend beleid en beheer staat voorop.

3.2 Wat doen we daarvoor?

Bestuursondersteuning

De bestuurlijke werkzaamheden zijn vooral geënt op coördinatie bij de besluitvormingsprocessen (verzorgen van vergaderstukken voor AB en DB) en ondersteuning van het bestuur van de 30's. De voorlichting aan de bestuursorganen, waarmee de Regio een bestuurlijke relatie heeft, wordt eveneens gecoördineerd door de bestuursondersteuner.

Planning & control en administratie

De financiële werkzaamheden bestaan uit het opstellen en bewaken van de begroting, de jaarrekening, rapportages, interne controle, verordeningen, externe contacten, inbreng van financiële expertise bij projecten en het voeren van de financiële administratie. Voor de werkwijze binnen Regio is de continue afstemming van de planning en control cyclus met de gemeentelijke beleidscycli een belangrijk item.

Personeelszaken en automatisering

Voor de salarisadministratie en personeelsbeleid is een contract afgesloten met de Gemeente Doetinchem. Voor de automatisering is eveneens een contract afgesloten met de gemeente Doetinchem voor het gebruik van netwerkfaciliteiten, ondersteuning en voor de basishardware (computer inclusief toebehoren). De kosten voor speciale software (financieel pakket, etc.) komen voor rekening van de Regio.

Secretariaat

Het secretariaat verzorgt de correspondentie en agendabeheer voor het bestuur, de secretaris en de programmaonderdelen. In de huidige samenstelling is continue bezetting gerealiseerd.

Archief

De archiefwerkzaamheden bestaan uit het duurzaam bewaren, ontsluiten en beschikbaar stellen van archiefstukken. De digitalisering van archieven is een belangrijk aandachtspunt voor 2017. Het doel van digitalisering van archieven is enerzijds het opvangen van gebrek aan fysieke archiefruimte, anderzijds het optimaliseren van de dienstverlening aan de organisatie.

3.2 Wat mag het kosten?

Volgens de richtlijnen in de financiële verordening worden onderstaande kosten in de paragraaf opgenomen.

	Begroting 2016	Begroting 2017
Inhuur derden	20.000	20.000
Huisvestingskosten	96.517	96.454
Automatiseringskosten	32.000	27.000
Budgetten voor bestuur (incl bijeenkomsten colleges en raden)	28.500	27.500
Accountantskosten	12.500	14.000

Voor de omvang, opbouw en ontwikkeling van het personeelsbestand en de loonkosten wordt verwezen naar het formatieplan in deel III.

Deel 3

Uiteenzetting financiële positie

1. RECAPITULATIE PER PROGRAMMA

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Lasten			
Strategische Agenda	2.027.000	1.459.000	1.453.000
Nazorg stortplaatsen	1.188.000	414.000	413.000
Termijnggebonden taken	38.000	32.000	28.000
Overige uitgaven en inkomsten	704.000	757.000	676.000
TOTAAL LASTEN	3.957.000	2.662.000	2.570.000
Baten (exclusief bijdrage gemeenten)			
Strategische Agenda	682.000	114.000	66.000
Nazorg stortplaatsen	1.188.000	414.000	413.000
Termijnggebonden taken	22.000	0	0
Overige uitgaven en inkomsten	723.000	755.000	710.000
TOTAAL BATEN	2.615.000	1.283.000	1.189.000
Bijdrage gemeenten			
Strategische Agenda	1.353.000	1.301.000	1.343.000
Nazorg stortplaatsen	0	0	0
Termijnggebonden taken	0	0	0
Overige uitgaven en inkomsten	-22.000	10.000	-21.000
TOTAAL BIJDRAGE GEMEENTEN	1.331.000	1.311.000	1.322.000
GEREALISEERD TOTAAL VAN SALDO BATEN EN LASTEN	-11.000	-68.000	-59.000
Mutatie reserves			
Strategische Agenda	-8.000	44.000	44.000
Nazorg stortplaatsen	0	0	0
Termijnggebonden taken	16.000	32.000	28.000
Overige uitgaven en inkomsten	3.000	-8.000	-13.000
TOTAAL MUTATIES RESERVES	11.000	68.000	59.000
GEREALISEERD RESULTAAT	0	0	0

2. MEERJARENRAMING 2017-2020

	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten				
Strategische Agenda	1.453.000	1.409.000	1.432.000	1.455.000
Nazorg stortplaatsen	413.000	413.000	413.000	413.000
Termijnggebonden taken	28.000	0	0	0
Overige uitgaven en inkomsten	676.000	676.000	676.000	676.000
<i>Meerjarige aanpassingen autonome kosten</i>				
Salarissen en sociale lasten		22.000	22.000	22.000
Prijsindex		1.000	1.000	1.000
TOTAAL LASTEN	2.570.000	2.521.000	2.544.000	2.567.000
Baten (exclusief bijdrage gemeenten)				
Strategische Agenda	66.000	66.000	66.000	66.000
Nazorg stortplaatsen	413.000	413.000	413.000	413.000
Termijnggebonden taken	0	0	0	0
Overige uitgaven en inkomsten	710.000	710.000	710.000	710.000
TOTAAL BATEN	1.189.000	1.189.000	1.189.000	1.189.000
Bijdrage gemeenten				
Strategische Agenda	1.343.000	1.343.000	1.366.000	1.389.000
Nazorg stortplaatsen	0	0	0	0
Termijnggebonden taken	0	0	0	0
Overige uitgaven en inkomsten	-21.000	-21.000	-21.000	-21.000
<i>Meerjarige aanpassingen autonome kosten</i>				
Gemeentelijke bijdrage		23.000	23.000	23.000
TOTAAL BIJDRAGE GEMEENTEN	1.322.000	1.345.000	1.368.000	1.391.000
GEREALISEERD TOTAAL SALDO	-59.000	13.000	13.000	13.000
Mutatie reserves				
Strategische Agenda	44.000	0	0	0
Nazorg stortplaatsen	0	0	0	0
Termijnggebonden taken	28.000	0	0	0
Overige uitgaven en inkomsten	-13.000	-13.000	-13.000	-13.000
TOTAAL MUTATIES RESERVES	59.000	-13.000	-13.000	-13.000
GEREALISEERD RESULTAAT	0	0	0	0

3. Algemene financiële beschouwing programmabegroting 2017

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de exploitatiebegroting 2017 van de Regio.

3.1 Algemene financiële beschouwing

3.1.1 Uitgangspunten programmabegroting 2017

Het algemeen bestuur heeft op 9 maart 2016 ingestemd met het hanteren van de laagste index van accres of prijsindex uit de septembercirculaire 2015 als maximale stijging/daling van de inwonerbijdrage 2017 (conform voorstel gemeenten voor gemeenschappelijke regelingen). Voor de Regiobegroting 2017 betekent dit een daling van de inwonerbijdrage van -/- 0,21% (accres).

	Prijsonwikkeling		Loonontwikkeling	
	2016	2017	2016	2017
Ramingen CPB septembercirculaire 2015:				
- prijsmutatie BBP	1,00%	0,50%		
- Overheidsconsumptie beloning werknemers			2,50%	2,00%
Begroting Regio (excl. nacaalculatie)	0,75%	0,50%	1,60%	2,00%

	2016	2017
Accres septembercirculaire 2014	1,85%	
Accres septembercirculaire 2015	4,15%	-/-0,21%
Mutatie inwonerbijdrage begroting Regio	0,75%	-/- 0,21%

Het rentepercentage voor toevoeging van rente aan reserves, opgenomen in de Staat van reserves en voorzieningen, wordt voor 2017 voorlopig op 3,5% vastgesteld. Ten aanzien van het rentepercentage voor nieuwe investeringen per 1 januari 2017 wordt uitgegaan van 1,5%.

3.1.2 Bijdrage per inwoner begroting 2017

De Regiobegroting bevat de strategische kerntaken (belangenbehartiging en benutten externe betrekkingen), de uitvoering van beheersmatige kerntaken (stortplaatsen) en de termijngebonden (afbouw-) taken.

Het algemeen bestuur heeft op 9 december 2015 ingestemd met opnemen van de kosten (€ 14.000) van het Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers in de begroting 2017. Besloten is dat de inwonerbijdrage over dit deel van de begroting van toekomstige bezuiniging uitgesloten is.

	<i>Totaal</i>	<i>%</i>	<i>Per inw</i>
Bijdrage van de gemeenten 2016	1.310.873		4,40
Daling in verband met accres	<u>- 2.753</u>	- 0,21%	- <u>0,01</u>
Bijdrage van gemeenten 2017 bestaand beleid	1.308.120		4,39
Effect vanaf 2017 van reeds genomen besluit	<u>14.000</u>		<u>0,05</u>
Bijdrage van gemeenten 2017	1.322.120	0,86%	4,44

3.1.3 Projectbijdrage

De besluitvorming over de (inter)gemeentelijke deelname aan de projecten loopt via de portefeuillehoudersoverleggen, de colleges en indien nodig de raden. Projecten worden uitgevoerd in wisselende samenstelling, met een eigen financiering en organisatorische vormgeving.

3.1.4 Termijngebonden taken

Termijngebonden taken zijn contractuele verplichtingen voor taken die door de Regio worden uitgevoerd, maar die buiten de programma's van de Strategische Agenda vallen. Zodra een contractuele verplichting afloopt, vervalt de taak (afbouwtaak). Onder de termijngebonden taken valt nu nog BWS.

Termijngebonden taken	Vastgelegd in	Eindtermijn	€ p.i.
Budget Woninggebonden Subsidies	Subsidieregeling	Formeel tot 2020 (*)	-

(*) Op basis van de nog lopende subsidieverplichtingen is de verwachte eindtermijn 2017.

3.1.5 Meerjarenbeeld en risico's

In de meerjarenraming (deel 3 paragraaf 2) zijn de meerjarige structurele aanpassingen op het gebied van salarissen en prijsindex doorgerekend. Over de meerjarenperiode 2017 – 2020 geeft de inwonerbijdrage de volgende ontwikkeling te zien:

	2017	2018	2019	2020
Autonome kostenstijging	€ 0,14	€ 0,08	€ 0,08	€ 0,08
Daling aantal inwoners	-	pm	pm	pm
Taakstelling	- € 0,10	-	-	-
Totaal per inwoner	€ 0,04	€ 0,08	€ 0,08	€ 0,08

In verband met het uittreden van Montferland wordt er vooralsnog van uitgegaan dat de bijdrage van Montferland voor 2017 nog 100% zal bedragen, voor de jaren er na moeten nog afspraken gemaakt worden. Hiermee is in de meerjarenraming nog geen rekening gehouden. De financiële gevolgen van het uittreden van Montferland zullen worden betrokken in de takendiscussie medio 2016.

3.2 Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves en voorzieningen

De onttrekkingen aan reserves en voorzieningen zijn als volgt:

Reserve	Progr.	Kosten	Mut.	Bedrag
Projectenreserve	1	Projecten projectenreserve	O	- 44.000
BWS Renteresultaat	4	verplichtingen BWS loonkosten	O	- 28.000
Algemene reserve	5	rentetoevoeging	T	14.000
BWS Renteresultaat	5	verplichtingen BWS rente	O	- 1.000
		totale mutatie reserves Regio	O	59.000
Voorziening	Progr.	Kosten	Mut.	Bedrag
Risico wachtgelden	1	10.2 wachtgeld	O	- 66.000
Nazorg Langenberg	7	70.1 t/m 70.3 bijdrage stortplaats	O	- 401.000
		70.1 rentetoevoeging	T	177.000
Onderhoud gebouwen	9	120.2 dotatie onderhoud	T	1.000
		120.2 onderhoudskosten	O	- 5.000
		totale mutatie voorzieningen Regio	T	294.000

* Mut. : Mutatie O = Onttrekking en Mutatie T = Toevoeging

3.3 Investerings

Voor 2017 zijn er geen vervangingsinvesteringen geraamd.

3.4 Incidentele baten en lasten

Volgens de BBV is het verplicht om een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten.

Incidentele baten en lasten		2017	2018	2019	2020
Strategische agenda	Lasten	44.000	-	-	-
	Baten	-	-	-	-
Overige uitgaven en inkomsten	Lasten	-	-	-	-
	Baten	-	-	-	-

3.5 Geprognosticeerde balans

Volgens de BBV is het verplicht een geprognosticeerde balans op te nemen.

Activa per 31 december	2015	2016	2017
Materiële vaste activa	48	78	65
Financiële vaste activa	4.925	4.483	4.431
Vlottende activa	20.073	20.250	19.975
Totaal activa	25.046	24.811	24.471

Passiva per 31 december	2015	2016	2017
Eigen vermogen	1.004	720	662
Voorzieningen	4.674	4.402	4.107
Vaste schulden met rentelooptijd > 1 jaar	58	13	-
Vlottende passiva	19.310	19.676	19.702
Totaal passiva	25.046	24.811	24.471

4. FORMATIEPLAN REGIO ACHTERHOEK 2017

<u>Formatie</u>	<u>Toegestane formatie per 01-02-16</u>	<u>waarvan: detach.</u>	<u>vacature</u>	<u>wachtgeld</u>	<u>Detach. van derden</u>
<u>Programma's en operaties</u>					
Secretaris	1,00				
Procesmanager	1,89				
Procesmedewerker	3,67		0,05		
Medewerker grens	1,00				
Bestuursondersteuner	0,50				
Communicatieadviseur	1,34				
Totaal programma's en operaties	9,40	0,00	0,05	0,00	0,00
<u>Leiding en ondersteuning</u>					
Financieel beheermedewerker	1,52		0,10		
Financieel beleidsmedewerker	0,75				
Mdw. doc. informatievoorziening	0,50				
Secretaresse	0,83				
Totaal leiding en ondersteuning	3,60	0,00	0,10	0,00	0,00
<u>Afbouwtaken</u>					
BWS	0,42				
Totaal afbouwtaken	0,42	0,00	0,00	0,00	0,00
<u>Stortplaatsen (beheersmatige kerntaak)</u>					
Medewerker stortplaatsen	0,50		0,50		
Totaal stortplaatsen	0,50	0,00	0,50	0,00	0,00
Totaal in dienst:	13,92	0,00	0,65	0,00	0,00
waarvan vacature	0,65				
waarvan gedetacheerd naar derden	0,00				
Gedetach. van derden (fin.bijraming)	0,00				

TOELICHTING OP HET FORMATIEPLAN

In bovenstaand overzicht is per afdeling aangegeven wat de toegestane formatie per 1 februari 2016 is. De gegevens zijn uitgedrukt in fulltime eenheden. De formatie wordt structureel ingezet voor de regiotaken conform vastgesteld beleid en voornamelijk ingevuld door medewerkers met een vast dienstverband bij de Regio Achterhoek. De gegevens, zoals opgenomen in dit overzicht, zijn gebruikt ten behoeve van het opstellen van de raming salarissen en sociale lasten voor de begroting 2017. De detachering vanuit derden aan de Regio is niet meegeteld in de toegestane formatie. Daarvoor worden zondig afzonderlijke budgetten in de begroting opgenomen. De detachering van de Regio naar derden vanuit de situatie van boventaligheid is eveneens niet meegeteld evenals de opbrengsten die hier tegenover staan.

Ontwikkelingen formatie 2017

De totale formatie van de Regio bedraagt 13,92 fte. Daarbij is nog geen rekening gehouden met de boventallige medewerkers en de wachtgelders.

Onderdeel	Taak	2015 gewijz	2016	2017	Vershil 16-17
Programma's en operaties	Strategisch	9,40	9,40	9,40	-
Leiding en ondersteuning	Strategisch	3,60	3,60	3,60	-
Stortplaatsen	Beheersmatig	0,50	0,50	0,50	-
Termijnggebonden taken	Afbouw	0,42	0,42	0,42	-
TOTAAL		13,92	13,92	13,92	-

Vacatures

De totale vacatureruimte bedraagt 0,65 fte, dit is als volgt onder te verdelen:

- Procesmedewerker	0,05 fte
- Stortplaatsen (medewerker stort en financiën stort)	<u>0,60 fte</u>
Totaal	0,65 fte

De vacatureruimte procesmedewerker zal afhankelijk van de werkdruk worden ingevuld. De vacatures voor de stortplaatsen zullen niet meer worden ingevuld in verband met de overdracht van de werkzaamheden naar de Provincie.

Wachtgelders

De Regio kent 3 wachtgelders. Van de wachtgelders komen twee personen voor rekening van de Regio en één wordt er vergoed door het College Sanering Zorginstellingen (medewerker ambulancedienst). Overeenkomstig het besluit van het algemeen bestuur worden de salariskosten van de wachtgelders gedekt uit de Voorziening Risico Wachtgelden.

Detachering

In totaal is er één medewerker werkzaam die (gedeeltelijk) worden gedetacheerd naar een externe organisatie.

Bepaling loonsom

In de raming van salarissen en sociale lasten wordt uitgegaan van de werkelijke structurele loonkosten per 1 februari 2016, gecorrigeerd voor een autonome loonstijging (CAO, periodieken, functiewaardering). De salarisindex voor 2017 bedraagt 2%. Voor vacatures worden de maxima voor desbetreffende functies gehanteerd. De totale loonsom voor 2017 bedraagt exclusief wachtgelders € 1.080.000.

Netto-uren

De productieve uren ofwel netto-uren bedragen 1.350 uren per formatieplaats, in overeenstemming met algemeen gehanteerde normen.

Omschrijving per fulltime fte	Uren
Bruto beschikbare tijd	5 x 52 x 7,2 1.872
Verlof feestdagen	8 x 7,2 57
Normaal en buitengewoon verlof	27,5 x 7,2 198
Ziekteverzuim	5% 82
Aanwezige uren	1.535
Algemeen overleg	50
Opleiding en bijhouden literatuur	30
Frictie-uren (verplaatsing, verzorging, ed.)	105
Totaal indirecte uren	185
Netto werkuren (aanwezige – indirecte uren)	1.350

5. Staat van geactiveerde kapitaaluitgaven

5. Staat van geactiveerde kapitaallasten

Omschrijving van de kapitaaluitgaven	wijziging	jaar van aanschaf	jaar van vervanging	aanschafwaarde 1-1-2016	+ -	aanschafwaarde 1-1-2017	+ -	aanschafwaarde 31-12-2017	termijn	rente%	afschr. per 1-1-2017	afschr. in 2017	aflossing in 2017	Boekwaarde 1-1-2017	Boekwaarde 31-12-2017	Rente-lasten	Totaal v/d kapitaallast
Huisvesting																	
Vervanging telefooncentrale	1e wijz. 08	2016	2026	0	5.000	5.000	0	5.000	10	1,50%	467	474	474	4.533	4.059	68	542
Smartbord	1e wijz. 16	2016	2021	5.000	5.000	5.000	0	5.000	5	1,50%	970	985	985	4.030	3.045	60	1.045
Totaal huisvesting				0	10.000	10.000	0	10.000			1.437	1.459	0	8.563	7.104	128	1.588
Meubilair																	
Vervangingsinvesteringen meubilair	1e wijz. 05	2005	2017	1.101	1.101	1.101	0	1.101	12	3,50%	1.101	0	0	0	0	0	0
Vervangingsinvesteringen meubilair	1e wijz. 05	2007	2019	2.456	2.456	2.456	0	2.456	12	4,75%	1.947	249	509	260	24	24	273
Inrichting receptie		2012	2024	16.617	16.617	16.617	0	16.617	12	3,00%	5.838	1.346	10.779	9.433	323	323	1.669
Inrichting patio		2012	2024	4.013	4.013	4.013	0	4.013	12	3,00%	1.411	325	2.602	2.277	78	78	403
Inrichting kantoorruimten		2012	2024	33.970	33.970	33.970	0	33.970	12	3,00%	11.934	2.752	22.036	19.284	661	661	3.413
Inrichting bestuurskamer		2012	2024	3.882	3.882	3.882	0	3.882	12	3,00%	1.363	314	2.519	2.204	76	76	390
Vervangingsinvesteringen meubilair		2016	2028	1.518	1.518	1.518	0	1.518	12	1,50%	116	118	118	1.402	1.284	21	139
Totaal meubilair basis				62.039	63.557	63.557	0	63.557			23.711	5.104	0	39.846	34.742	1.183	6.288
Meubilair specials																	
Archiefkasten DIV	1e wijz. 12	2016	2026	3.780	3.780	3.780	0	3.780	10	1,50%	353	358	358	3.427	3.069	51	410
Archiefkasten	1e wijz. 12	2012	2022	6.220	6.220	6.220	0	6.220	10	3,00%	2.303	612	3.917	3.305	118	118	729
Totaal meubilair specials				0	10.000	10.000	0	10.000			2.656	970	0	7.344	6.374	169	1.139
Automatisering specials																	
Software Tim Enterprize	1e wijz. 10	2016	2021	20.000	20.000	20.000	0	20.000	5	1,50%	3.882	3.940	3.940	16.118	12.178	242	4.182
Procesbeschrijving (special)	1e wijz. 14	2016	2021	5.000	5.000	5.000	0	5.000	5	1,50%	970	985	985	4.030	3.045	60	1.045
Forumapplicatie website	1e wijz. 12	2016	2021	1.700	1.700	1.700	0	1.700	5	1,50%	330	335	335	1.370	1.035	21	355
Totaal automatisering specials				0	26.700	26.700	0	26.700			5.182	5.260	0	21.518	16.258	323	5.583
Automatisering (excl. netwerk)																	
Laptop presentaties	1e wijz. 11	2016	2020	1.500	1.500	1.500	0	1.500	4	1,50%	367	372	372	1.133	761	17	389
Totaal automatisering basis				0	1.500	1.500	0	1.500			367	372	0	1.133	761	17	389
TOTAAL				68.259	43.498	111.757	0	111.757			33.353	13.166	0	78.404	65.238	1.820	14.986

6. Staat van reserves en voorzieningen (incl. toelichting)

6. STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN

Naam reserve	Saldo begin	Vermeerdering	Dotaties	Onttrekkingen	Saldo begin	Vermeerdering	Dotaties	Onttrekkingen	Saldo per
	2016	wegens rente 2,50%	2016	2016	2017	wegens rente 3,50%	2017	2017	31-12-2017
Algemene reserves									
Algemene reserve	396.215	9.905	0	0	406.120	14.214	0	0	420.334
ALGEMENE RESERVE	396.215	9.905	0	0	406.120	14.214	0	0	420.334
Bestemmingsreserve									
Projectenreserve	351.898	0	0	203.000	148.898	0	0	44.000	104.898
BWS renteresultaat	199.326	0	0	34.000	165.326	0	0	28.981	136.345
BESTEMMINGSRRESERVES	551.224	0	0	237.000	314.224	0	0	72.981	241.243
TOTAAL RESERVES	947.439	9.905	0	237.000	720.344	14.214	0	72.981	661.577
Voorzieningen									
Risico wachtgelden	442.295	0	0	54.000	388.295	0	0	65.591	322.704
Onderhoud huisvesting	91.213	0	1.000	5.000	87.213	0	1.000	5.000	83.213
Nazorg stortplaatsen (*)	4.141.393	186.363	0	401.626	3.926.130	176.676	0	401.363	3.701.443
VOORZIENINGEN	4.674.901	186.363	1.000	460.626	4.401.638	176.676	1.000	471.954	4.107.360
TOTAAL VOORZIENINGEN	4.674.901	186.363	1.000	460.626	4.401.638	176.676	1.000	471.954	4.107.360
TOTAAL-GENERAAL	5.622.340	196.268	1.000	697.626	5.121.982	190.890	1.000	544.935	4.768.937

(*) rentetoevoeging voorziening nazorg 4,5%

TOELICHTING BIJ STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) maakt onderscheid tussen reserves en voorzieningen.

Reserves

Tot de algemene reserve worden gerekend alle reserves, waaraan geen bestemming is gegeven (vrij besteedbaar). Onder een bestemmingsreserve wordt verstaan een reserve waaraan door het algemeen bestuur een bepaalde bestemming(doel) is gegeven. Deze bestemming kan te allen tijde worden opgeheven; er zitten geen verplichtingen naar derden achter.

Het rechtstreeks aan reserves toevoegen of onttrekken van middelen is niet toegestaan. Dit moet plaats vinden via de exploitatie.

Voorzieningen

Voorzieningen geven een schatting van de voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen, waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden min of meer onzeker zijn. De voorziene lasten moeten hun oorsprong in het verleden hebben (voor balansdatum). De voorzieningen dienen naar beste schatting dekkend te zijn voor de achterliggende verplichtingen en risico's.

Rentetoevoeging

Het rentepercentage voor toevoeging van rente aan de reserves is gebaseerd op de depositorente en bedraagt voor 2017 3,5%. De rentetoevoeging aan de voorziening "Nazorg de Langenberg" bedraagt 4,5%. Dit rentepercentage wordt gebruikt bij het bepalen van de doelvermogens van de nazorgplannen van de drie intergemeentelijke stortplaatsen (zie nadere toelichting onder voorziening "Nazorg de Langenberg").

1. Algemene reserve

De algemene reserve dient vooral voor het opvangen van de tegenvallers in het jaarresultaat.

Door het algemeen bestuur is bepaald dat het plafond van de algemene reserve gebaseerd op de jaarlijkse begrotingsomzet € 400.000 bedraagt (algemeen bestuur 25 april 2012).

Op 31 december 2017 bedraagt het begrote saldo € 420.334. In de paragraaf Weerstandsvermogen wordt nader ingegaan op de omvang van de algemene reserve.

2. Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserve projecten

De reserve is gevoed uit de algemene reserve voor specifiek benoemde projecten/werkzaamheden.

De werkzaamheden uit het jaarplan 2012-2015 worden ten laste van deze reserve gebracht

(AB 29 februari 2012). Voor 2017 wordt nogmaals een onttrekking gedaan van € 44.000. Een bedrag van € 159.000 was gereserveerd tot voor projecten vrijetijdseconomie. Dit bedrag was opgebouwd uit de bijdragen van de gemeenten Zutphen en Lochem voor project- en organisatiekosten

Vrijetijdseconomie voor de periode 2008-2014 en wordt in 2016 onttrokken van de bestemmingsreserve. Op 31 december 2017 bedraagt het begrote saldo € 104.898.

Bestemmingsreserve BWS-renteresultaat

Het saldo van deze reserve is ontstaan uit rentevoordelen over toegekende BWS-budgetten. Deze voordelen zijn ontstaan door tijdsverschil tussen ontvangst van subsidie van het Rijk en betaling van subsidie aan de belanghebbenden en door renteconversies. In 2009 heeft het Rijk de subsidieverplichting aan de Regio afgekocht. De komende jaren wordt nog rente betaald aan belanghebbenden (tot en met 2018). De effecten hiervan worden verrekend met de bestemmingsreserve. De loonkosten voor de medewerker BWS worden eveneens onttrokken aan de bestemmingsreserve. Op 31 december 2017 bedraagt het begrote saldo € 136.345.

3. Voorzieningen

Voorziening risico wachtgelden

De voorziening omvat bestaande wachtgeldverplichtingen, mogelijke aanspraken voor structurele detachering en mogelijke aanspraak bij afloop van projecten. De voorziening is op grond van het BBV niet verplicht. Omdat de Regio fors is ingekrompen, is de mogelijkheid om wachtgelden te kunnen herplaatsen ter voorkoming van wachtgelden praktisch nihil. De omvang van de voorziening dient zodanig te zijn dat de bestaande en de te verwachten aanspraken op wachtgeld kunnen worden gedekt. Op dit moment is er sprake van 2 wachtgelden waarvan de kosten ten laste van de voorziening worden gebracht. Bij een worst case scenario is op 31 december 2017 nog een bedrag benodigd van € 325.000. Op 31 december 2017 bedraagt het begrote saldo € 322.704.

Voorziening onderhoud huisvesting

Het pand Terborgseweg 21 te Doetinchem wordt met ingang van 1 augustus 2012 gehuurd. Het buitenonderhoud komt voor rekening van de eigenaar, het interne (binnen) onderhoud komt voor een groot deel voor rekening van de huurder. Jaarlijks vindt een storting plaats van € 1.000 op basis van een meerjarig onderhoudsplan ter dekking van de noodzakelijke (interne) onderhoudskosten. De gemiddelde onttrekking op basis van het onderhoudsplan is € 10.000 per jaar. Op 31 december 2017 bedraagt het begrote saldo € 83.213.

Nazorg stortplaatsen

De nazorgplicht voor stortplaats "De Langenberg" ligt tot 2019 bij de Regio Achterhoek. Daarna neemt de provincie de eeuwigdurende nazorg over. De voorziening dient toereikend te zijn voor zowel de nazorg tot 2019, als voor de eeuwigdurende nazorg, die door de provincie wordt overgenomen. Naast de zorgplicht wordt in 2019 eveneens de opgebouwde voorziening (inclusief renteresultaat) aan de provincie overgedragen. Op grond van bestuursbesluiten op 9 maart 1998 (intentie overname 't Bellegoor en 't Wald) en op 22 april 2009 (uitvoering overdracht) zijn in deze voorziening ook de nazorgkosten voor de intergemeentelijke stortplaatsen 't Bellegoor en 't Wald meegenomen. In haar vergadering van 26 september 2012 heeft het dagelijks bestuur de intentie uitgesproken de stortplaatsen vervroegd onder te brengen bij de Provincie. De onderhandelingen hierover zijn gestart en worden naar verwachting eind 2016 bestuurlijk afgerond. De Regio heeft in 2014 een betaling gedaan op een voorlopige aanslag in het nazorgfonds ad € 6 mln. De middelen van 't Bellegoor en 't Wald ad € 4 mln zijn in 2014 rechtstreeks overgedragen aan het provinciaal nazorgfonds op basis van een voorlopige belastingaanslag. Het nazorgfonds geeft een rendement van 4,6%. Op 31 december 2017 bedraagt het begrote saldo € 3.701.443.

7. Taakvelden

TAAKVELDEN 2017

Volgnummer en omschrijving	0.1 Bestuur (incl regionale samenwerking)	0.4 Ondersteuning organisatie	0.5 Treasury	0.8 overige baten en lasten	7.3 afval	8.3 wonen	Totaal
Lasten							
10.1 Samenwerking gemeenten	5.000	13.705	0	0	0	0	18.705
10.2 Bestuursapparaat	103.821	23.866	0	1.000	0	0	128.686
90.. Strategische agenda	904.256	400.750	0	0	0	0	1.305.006
70.1 Nazorg stortplaats Langenberg	0	3.388	0	0	227.912	0	231.299
70.2 Nazorg stortplaats Bellegoor	0	994	0	0	52.277	0	53.271
70.3 Nazorg stortplaats Wald	0	1.490	0	0	127.502	0	128.992
80.1 Termijnggebonden taken	0	0	0	0	0	28.321	28.321
10.3 Onvoorziene uitgaven	0	0	0	10.000	0	0	10.000
130.1 Kpl. Kapitaallasten	0	0	191.502	0	0	0	191.502
Totaal exploitatie (exclusief kostenplaats bedrijfsvoering)	1.013.076	444.193	191.502	11.000	407.691	28.321	2.095.782
Kostenplaats bedrijfsvoering							474.093
Totaal lasten Regio achterhoek							2.569.875

Volgnummer en omschrijving	0.1 Bestuur (incl regionale samenwerking)	0.4 Ondersteuning organisatie	0.5 Treasury	0.8 overige baten en lasten	7.3 afval	8.3 wonen	Totaal
Baten							
10.1 Samenwerking gemeenten	18.705	0	0	0	0	0	18.705
10.2 Bestuursapparaat	123.686	0	0	5.000	0	0	128.686
90.. Strategische agenda	1.266.006	0	0	39.000	0	0	1.305.006
70.1 Nazorg stortplaats Langenberg	0	0	0	0	231.299	0	231.299
70.2 Nazorg stortplaats Bellegoor	0	0	0	0	53.271	0	53.271
70.3 Nazorg stortplaats Wald	0	0	0	0	128.992	0	128.992
80.1 Termijnggebonden taken	0	0	0	28.321	0	0	28.321
10.3 Onvoorziene uitgaven	-20.686	0	0	30.686	0	0	10.000
130.1 Kpl. Kapitaallasten	0	0	190.842	660	0	0	191.502
Totaal exploitatie (exclusief kostenplaats bedrijfsvoering)	1.387.711	0	190.842	103.667	413.563	0	2.095.782
Kostenplaats bedrijfsvoering							474.093
Totaal baten Regio achterhoek							2.569.875

8. Verzamelstaat bijdrage per gemeente ongewijzigd beleid

VERZAMELSTAAT BIJDRAGE PER GEMEENTE 2017

Naam gemeente	Aantal inwoners per 1/1/16	Strategische kermtaken			Termijngebonden taken 80	Totalen			
		Strategische agenda	Bestuur	Onvoorzien		2017		2016	
						Totaal ongewijzigd beleid 2017	Totaal inwoner 2017	Totaal 2016 t/m 1e wijz	Totaal 2016 per inwoner t/m 1e wijz
Aalten	26.912	114.349	6.937	-1.868	0	119.418	4,44	118.471	4,40
Berkelland	44.372	188.537	11.437	-3.081	0	196.894	4,44	195.400	4,40
Bronckhorst	36.501	155.093	9.409	-2.534	0	161.968	4,44	161.679	4,40
Doetinchem	56.875	241.663	14.660	-3.949	0	252.374	4,44	248.819	4,40
Oost Gelre	29.538	125.507	7.614	-2.051	0	131.070	4,44	130.049	4,40
Montferland	35.167	149.425	9.065	-2.442	0	156.048	4,44	154.688	4,40
Oude IJsselstreek	39.656	168.499	10.222	-2.753	0	175.967	4,44	174.163	4,40
Winterswijk	28.932	122.932	7.458	-2.009	0	128.381	4,44	127.584	4,40
Totaal	297.953	1.266.006	76.800	-20.686	0	1.322.120	4,44	1.310.873	4,40
Bijdrage per inwoner 2017 (incl btw)		4,25	0,26	-0,07	0,00	4,44			
Bijdrage per inwoner 2016 (incl btw)		4,15	0,23	0,03	0,00	4,40			
BTW voorheffing		0,08	0,02		0,00	0,10			
Totaal strategisch					0,00	4,44			